

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 24

Рівне – 2013

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 24. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2013. – 326 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, к.і.н., професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, к.і.н., професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, д.і.н., професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, к.і.н., доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, д.і.н., професор (м. Острог); **Киридон Алла Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Київ); **Степанков Валерій Степанович**, д.і.н., професор (м. Кам'янець-Подільський); **Стоколос Надія Георгіївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Фісанов Володимир Петрович**, д.і.н., професор (м. Чернівці); **Чухліб Тарас Васильович**, д.і.н. (м. Київ); **Швецова-Водка Галина Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Шугаєва Людмила Михайлівна**, д.ф.н., професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 5 від 27 грудня 2013 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12, РДГУ

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

21. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5769 (Бокоч Н., Бокоч М., Попша Я.). – в 3-х томах. – Т.2. – 258 арк.
22. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5769 (Бокоч Н., Бокоч М., Попша Я.). – в 3-х томах. – Т.3. – 266 арк.
23. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5806 (Шеба Ю.). – в 4-х томах. – Т.4. – 294 арк.
24. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5976 (Бімба С.). – 231 арк.
25. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5014 (Бара Ш., Дан Л.). – в 3-х томах. – Т.1. – 347 арк.
26. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5014 (Бара Ш., Дан Л.). – в 3-х томах. – Т.2. – 281 арк.
27. Архів УСБУ в Закарпатській області. – Спр. №5014 (Бара Ш., Дан Л.). – в 3-х томах. – Т.3. – 349 арк.
28. Болдижар М. Торжество ленінських принципів атеїстичного виховання на Закарпатті. – Ужгород, 1974. – 108 с.
29. Висіцька Т. Християнство на Закарпатті: документальне дослідження становлення та розвитку XIV-XXI ст. – Ужгород: О. Гаркуш, 2012. – 676 с.
30. Войналович В. Партиїно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940-1960 рр.: політологічний дискурс. – Київ: Світогляд, 2005. – 741 с.
31. Довганич О., Хланта О. У жорнах сталінських репресій: З історії ліквідації греко-католицької церкви та її возз'єднання з руською православною церквою, переслідування інших релігійних громад у 40-50 роках ХХ століття / Передмова Беда В. – Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. – 126 с.
32. Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. – Ужгород: Ліра, 2010. – С. 342.
33. Лешко О. Державна політика і протестанські громади Закарпаття в 1946-1949 роках // Carpatika – Карпатика. – Вип. 20. – Ужгород, 2002. – С.105-114.
34. Михайлов С. Антирелігійна політика на Закарпатті в період «відлиги» (1956-1964) // Carpatika – Карпатика. – Вип. 20. – Ужгород, 2002. – С.114-130.
35. Саламаха І. П'ятидесятники України в післявоєнні роки (1945-1948 рр.) // Історія релігії в Україні і світі: збірник наукових праць. Серія «Історичне релігієзнавств». – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2009. – Випуск 1. – С.207-214.
36. Феніч В. Трансформація державно-церковних відносин в Україні в період тоталітаризму (1938-1943 – 1988-1989 рр.) // Carpatika – Карпатика. – Вип. 8. – Ужгород, 2001. – С. 116-132.

УДК 088.44

С.В.Виткалов

«ЗОЛОТЕ КІЛЬЦЕ» ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЙ

Аналізується культурно-мистецький потенціал музейних колекцій Рівненщини.

Ключові слова: музейний потенціал, колекція, культурна спадщина, книга.

Анализируется художественный потенциал музейных собраний Ровенщины.

Ключевые слова: музейный потенциал, коллекция, культурное наследие, книга.

Cultural and art potential of museum collections of the Rivne area is analysed

Key words: museum potential, collection, cultural heritage, book.

З плином часу все більш показовим у нашому суспільному житті є факт відсутності патріотизму у представників сучасної молоді. І незалежно від того, як до цього поняття ставиться більшість теперішнього населення, цей факт не додає оптимізму. Адже патріотизм, як і більшість інших складових духовної культури людини, є важливим чинником формування особистості, а відтак – знаковою складовою й у реалізації суспільно-економічних планів і програм.

І сьогодні чимало навчальних закладів ставлять особливий акцент у своїй позакласній діяльності на формуванні саме цієї складової. Надто успішно це реалізується у сучасній загально-освітній школі, де народознавчі заходи покликані виконувати саме цю роль. Існує подібна практика й в Харківській державній академії культури, коли студенти I курсу спеціальностей «Музезнавство» та «Культурологія» у вересні, під час проходження ознайомчої практики, вирушають у мандрівку по Україні і упродовж двох тижнів знайомляться з культурним потенціалом Слобожанщини, Полтавщини, Київщини, Волинського Полісся загалом і широкого культурного простору Західної України.

Переглядаючи архітектуру, музейні скарби Опішні чи мережу художніх музеїв Києва, відвідуючи Святогорську, Києво-Печерську чи Почаївську Лаври, зупиняючись у національних

історико-культурних заповідниках Острога, Дубна, Берестечка чи архітектурному комплексі «Замки Тернопілля», не кажучи вже про надзвичайно потужну і культурно насичену мережу музейних комплексів Львова, Ужгорода чи Івано-Франківська, Чернівців та Поділля, ці молоді люди зовсім інакше починають дивитися не лише на систему організації навчання в обраному ними ВНЗ, свою спеціальність, співставляти набуті знання з можливою сферою їх майбутнього застосування. Вони починають інакше дивитися й на свою країну.

Згодом вони починають розуміти, що перед тим, як намагатися поїхати хоча б в Анталію, набагато цікавіше і корисніше було б побачити свою державу. Інакше кажучи, стара теза про те, що ми повинні сформувати спочатку громадян своєї країни, а вже потім якісних математиків чи фізиків, не втрачає своєї актуальності у будь-якому суспільстві, а надто суспільствах перехідних та тих, що функціонують у межах дії глобалізаційних факторів, спрямованих на культурну уніфікацію країн. І ця уніфікація зробить згодом мало цікавою будь-яку країну, негативно впливатиме на її економічні показники, адже туризм, зокрема й культурний, сьогодні стає все більш визначальною складовою поповнення національних бюджетів. І для Західної України це також актуально.

Є певні здобутки в організації подібних видів роботи зі студентством і в Рівненському державному гуманітарному університеті.

Щороку у рамках діяльності студентського клубу «Мандри» студенти кафедри культурології розширюють обрії свого пізнання за допомогою екскурсій. Їх географія досить широка – від столиці нашої держави до детального ознайомлення з національно-культурним надбанням Західної України.

Цьогоріч серед таких маршрутів – старовинні українські міста Дубно, у т. ч. й Тараканівський форт, Олесько, Підгірці, Золочів, тобто «Золоте кільце» Західної України.

Свідомо уникаючи характеристики музейного фонду Львівщини, наголошу, що лише в нашій області, за даними обласного управління культури, на молодих і небайдужих до вітчизняної культурної спадщини людей, чекають 11 державних музейних закладів, у структурі яких 8 музеїв, 2 Національних історико-культурних заповідники Дубна та Острога, Національний історико-меморіальний комплекс «Поле Берестецької битви 1651 року», культурно-археологічний комплекс «Пересопниця», а також Костопільський (5.622 одиниць основного фонду), Березнівський (5.639 од. осн. ф.), Млинівський (5.998 од. осн. ф.), Радивилівський (1.045 од. осн. ф.), Зарічненський (525 од. осн. ф.) районні краєзнавчі та Корецький історичний (2.677 од. осн. ф.) і Дубровицький історико-етнографічний (85 од. осн. ф.) музеї, які щороку поповнюють свої фонди.

Крім цього, майже в кожному районі області та й у самому місті Рівне є свої, достатньо специфічні зібрання, як от: музей 13 армійського корпусу, музей розвідника М.Кузнєцова, музей Миру (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. С.Дем'янчука), музей першого Президента України (в Економіко-правовому коледжі міста), військовий міні-музей першої приватної повстанської криївки (зі зразками зброї, елементів побуту тощо, вояків УПА, відтворених на підставі архівних документів із спецфондів КДБ - СБУ), що розташувалася в готельному комплексі «Оазис» (Гошанського району) та ін. (подібну форму збереження історичної пам'яті започатковує обласний краєзнавчий музей та мешканці с. Базальтове Костопільського р-ну. В останньому – на базі збереженої криївки в урочищі Вирійки). Не кажучи вже про фахові структури Рівненщини - музей обласної лікарні, музеї народного одягу, музеї окремих навчальних закладів, зокрема історії Рівненської української гімназії, Палацу дітей та молоді, фольклорно-етнографічного ансамблю «Горина», що функціонує при Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, розташованих в обласному центрі [1; с. 193].

У 2010 році утворено ще 2 нових музеї: виставкову залу «Музей бурштину» обласного краєзнавчого музею та Володимирецький районний історичний музей з двома відділами (Поліській літературний музей в с. Городець; музей історії вузькоколійної залізниці та Поліського краю в с. Антонівка) і процес цей стосовно створення центрів концентрації пам'яток історії та культури продовжується. А загалом у самому місті Рівне функціонує ще й 179 шкільних музеїв, 36 з яких мають статус «зразкових» і 22 – «народних». Серед них і так звані «живі» музеї, чію базу використовують ентузіасти та гурти, які займаються етнографічними

дослідженнями [1; с.194-195]. Тоді як, приміром, на Волині станом на 2011 рік функціонує 20 комунальних (державних) музеїв, 75 музеїв, що діють на громадських засадах, 4 з яких мають звання «народний» (Горохівський, Берестечківський історичні музеї, Музей історії органів внутрішніх справ Волині, Устилузький музей Ігоря Стравінського), 149 музейних закладів установ освіти, з яких 18 мають почесне звання «Зразковий», де зберігається понад 260 тис. пам'яток матеріальної та духовної культури волинського краю лише з основного фонду [9; с. 150].

Тільки у 2010 році музеї Волині відвідали понад 300 тис. осіб [10; арк. 21-24].

Порівняльна статистика стосовно музейного потенціалу у наших сусідів також достатньо красномовна і демонструє широку зацікавленість громадян історією та культурою: у 2010 році в краї нараховувалося 13 державних музеїв, 51 музейний заклад на громадських засадах, з яких 10 відзначені почесним званням «народний», 148 музеїв закладів системи освіти, 18 з яких також мають почесне звання «зразковий». Ці установи зберігали в окреслений вище період понад 200 тисяч одиниць пам'яток матеріальної і духовної спадщини.

А тенденція з відвідуванням музейних установ та можливостями і кількістю поповнення їх фондів і на Волині, і на Рівненщині, як і в Україні загалом – тотожна [11].

Продовжуючи характеристику музейного потенціалу Рівненщини, відзначимо, що ще чимало подібних установ є й за межами міста – музей поетеси у скульптурі Теодозії Бриж у с. Бережниці (Дубровицького р-ну) (автора понад 200 творів, зокрема й надгробка Соломії Крушельницької, численної садової скульптури), історичний музей у Радивиліві, музей фотокамер у м. Кузнецовську; історії села Бистричі Березнівського району, етнографічний музей села - в Корецькому, музей Теодора Штейнгеля - в Рівненському, дерев'яної хати та мистецтва вулиці - в Гоцанському, музей «Олесі» О.Куприна - в Сарненському районах області; є у нас навіть музей лісу тощо [1; с.196]. Узагалі в області, за даними управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, нараховується ще 447 музеїв (не юридичних осіб), що перебувають у віданні підприємств, організацій та навчальних закладів. Із них лише тих, де зберігаються музейні предмети й колекції з державної частини Музейного фонду України, налічується 18. Вони зосереджують у своїх зібраннях 43.060 одиниць музейних предметів, що також складає достатньо потужний культурний потенціал [3; с. 4]. А загалом в області станом на 1.01.2010 року знаходиться на обліку 3.258 пам'яток історії і культури, з яких 1.761 – пам'ятка історії, 1.088 – археології, 84 – монументального мистецтва, 325 – архітектури [3]4. Тоді як, приміром, на Сумщині, що має не менш славу історію, таких пам'яток нараховується значно менше; при цьому пам'яток історії та культури там 1.500, археології лише 700, монументального мистецтва – 100 (для порівняння: музейний фонд України та її заповідників нараховує майже 12 млн. пам'яток, 96% з яких зосереджено в основному фонді) [4].

До цього (наявного фонду – С.В.) слід додати ще 72 пам'ятки, споруджених або нововиявлених на Рівненщині лише у 2008 році, найбільше з яких зосереджується у Демидівському (18 одиниць), Костопільському (28), Острозькому (7), Рівненському (5), Сарненському, Здолбунівському, Гоцанському (по 3 у кожному) та інших районах області. Щороку ці фонди поповнюються за рахунок реставрації, пошуку та передачі від окремих осіб, організацій чи країн пам'яток культури [5]. А загалом лише за 2009 рік в Україну з-за кордону повернуто 722 одиниці мистецьких творів та інших рухомих пам'яток національної спадщини, а також 2.455 одиниць архівних матеріалів (у 2008 році повернуто 221 одиницю творів та інших рухомих пам'яток і 418 одиниць архівних документів) [6; с.3].

Найпотужнішою структурою за наявністю пам'яток є обласний краєзнавчий музей (РОКМ) (заснований, за різними даними, 1906 року професором римського права В.Океаницьким), що зберігає 142.209 одиниць основного фонду, розташованих на площі у 21.396 кв. м, зокрема й унікальні твори волинського іконопису (починаючи від XIII ст., сформованих в окремий відділ), портретного живопису XIX століття (картини Я.Матейка, Ю.Коссака, В.Короленка та ін.), Острозьку Біблію, предмети козацької доби, колекції стародруків, книгописання, мистецького оформлення книг, грамплатівок 40-50-х років XX ст., періодику (іноземну та вітчизняну) XVIII-XX ст., художні зразки з білого мармуру в стилі академічного неокласицизму уродженця Рівненщини, відомого скульптора європейського рівня Томаша-Оскара Сосновського, фарфору, різноманітні приватні зібрання та ін. Зберігається тут й чимала колекція матеріалів, пов'язаних

із дослідженням соціокультурних та економічних проблем поліського краю (від XVIII ст.) і переданих до РОКМ Інститутом дослідів Волині (штат Індіана, США) (фонд М.Бойка) та ін. [7].

Достатньо рідкісними, відмічають співробітники музею, як для регіональних зібрань, є Палеонтологічна (7.144 од. зб.), Геологічна (1.737 од. зб.), започаткована дарчою колекцією кафедри біології Київського державного університету (1974 р.) і Зоологічна (836 од. зб.) колекції музею, частина зразків останньої сформована із занесених до Червоної Книги України чучел тварин: пугач, горностаї, чорний лелека, сірий журавель, орлан-білохвіст тощо. Музей має й досить рідкісну ентомологічну колекцію (3.354 од. зб.) та колекцію періодики, друкованої представниками національно-визвольних змагань.

Археологічний фонд музею також становить окрему сторінку в історії культури Рівненщини і нараховує 53.179 од. зб. Саме тут зосереджені (серед інших й мистецькі) зразки, привезені з археологічних експедицій, проведених у літописних містах Рівненщини – Муравиці, Торговиці, Пересопниці, Дорогобужі та ін., а також численні археологічні зразки з поля Берестецької битви 1651 року, зібрані під час археологічних розкопок 1970 - 1990 рр., здійснених під керівництвом професора Свешнікова І.К. Тож цей фонд є потужним фаховим навчальним полігоном для студентів історичних та культурологічних спеціальностей вищих навчальних закладів Рівненщини.

Документальний фонд РОКМ нараховує також 26.860 одиниць зберігання основного фонду. Це переважно рукописні та друковані книги, інші документи XVII – XVIII ст., виконані на пергаменті і папері. Найдавнішими з них є грамоти на пергаменті XVI-XVII ст., а також три книги XVI століття, що походять із друкарень Альда Мануція (Венеція) і Ельзевірів (Нідерланди) (лат. мова) [8; с.45].

Тож сформована у музеї 2010 року експозиція «Книжковий всесвіт: із фондової колекції музею XVI – першої половини XVII ст.» є справді унікальною. Ця колекція (майже 500 книг), на думку співробітників музею, є найбільшою приватною збіркою тогочасної Волині. В її основі – зібрання з приватних бібліотек волинських князів Любомирських, Валевських, Стецьких, Карвіцьких, що комплектувалися відповідно до вимог доби Просвітництва. Крім цього, на виставці представлено й видання німецькою, польською, російською мовами, друковані у XVIII – першій половині XIX століття у Берліні, Варшаві, Кракові, Москві, Санкт-Петербурзі.

У РОКМ зберігається також велика колекція (150 од.) волинських ікон XIII-XIX ст., зокрема й найстаріша «Богородиця Одигітрія» з села Дорогобуж (Рівненщина) та декілька іконописних пам'яток, датованих XV століттям, до формування якої чимало зусиль доклав теперішній завідувач відділу волинської ікони Віктор Данилович Луц.

Найбільш цікаві ікони розміщені у двох залах: «Наша духовна спадщина» - професійний іконопис XIII-XVIII століть та «Народна ікона Волині XVII-XVIII століть», що зберігає кращі зразки народного малярства й Рівненщини, виконані народними майстрами. Окрасою музейної збірки є ікона «Богородиця Одигітрія з Дорогобужа» кінця XIII ст. Це одна з найдавніших пам'яток сакрального малярства в Україні. У залі також представлені ікони «Христос Пантократор» (XV ст.), «Богородиця Покрова» (XV ст.), «Старозавітна Трійця» (XVI ст.) тощо.

Важливим кроком у збереженні автентичної культури краю стало рішення обласного управління культури про створення у кожному селі краю власного музею – музею села, де б концентрувалися усі пам'ятки матеріальної і духовної культури, пов'язані з його життєдіяльністю. Це надзвичайно актуально для Полісся та й для всієї Західної України, адже через відомі демографічні та міграційні проблеми чимало наших сіл зникає зовсім і такі музеї будуть оберегами в першу чергу етнографічної пам'яті населення краю.

Утім, подорожуючи по «Золотому кільцю» студенти побачили не тільки унікальні пам'ятки. Вони відзначили також і шанобливе ставлення до пам'яті видатного організатора музейної справи на Західній Україні, колишнього радника усіх Президентів України з питань охорони національної історико-культурної спадщини, Генерального директора Національного історико-культурного заповідника «Львівська картинна галерея», основу фонду якого й становить це «Золоте кільце», нашого земляка Героя України Бориса Григоровича Возницького, організаційно-творчими зусиллями якого й була відроджена згадана вище унікальна мережа замкової культури України. А загалом для студентства була б корисною інформація, що

постійно оновлюється на порталах Волинської і Рівненської областей стосовно змістовної частини їх музейних фондів [12].

У листопаді студенти, серед інших взяли участь у VIII всеукраїнській науково-практичній конференції «Культурна динаміка України в світовому просторі», проведення якої відбулося на кафедрі, де працювала окрема секція з регіональної культурної практики і ці питання також обговорені широкою науковою громадськістю. Отже лише у такий спосіб, тобто паралельно з навчанням у традиційних його аудиторних формах, важливо продовжувати навчання й через безпосереднє споглядання пам'яток. Адже вже у XVII столітті освіченою вважалася людина, що не лише завершила здобувати знання у будь-якому закладі, але й вивчала культурну спадщину безпосередньо, перебуваючи в оточенні тих чи інших пам'яток культури, природи, людського середовища, споглядаючи історико-етнографічні, книжкові, мистецькі колекції багатьох музеїв тощо.

«...Мандрівки вчать патріотизму, - ноголошував свого часу видатний український історик Іван Крип'якевич. - Тільки той, хто власними ногами пройшов частину свого краю, на власні очі побачив його природу, оселі мешканців, відчуває сердечно близький зв'язок із рідною землею, її минулим і сучасним, він зрозуміє, що таке Вітчизна».

Джерела та література

1. Виткалов С.В. Рівненщина: Культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: моногр. / Сергій Виткалов. – Рівне: ППДМ, 2012. – 416 с.
2. Там само.
3. Аналіз діяльності державних музейних установ (статистичний звіт) // Поточний архів управління культури та туризму Рівненської обл. держ. адміністрації за 2008 рік.
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф.Кифяк. – Чернівці : Книга XXI, 2003. – 300 с., з іл. Виткалов С.В. Згадана праця.
5. Статистичний аналіз діяльності у сфері охорони історико-культурної спадщини // Поточний архів управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації за 2008 рік. – Рівне, 2009.
6. Виткалов С.В. Зазнач. Праця.
7. Мушировський В. Раритети музею / В.М.Мушировський // Наук. зап. Рівненського обл. краєзнавчого музею. Вип.2. – Рівне: Волинські береги, 2005.
8. Надольська В. Удосконалення мережі музейних закладів у Волинській області (1991-2011 рр.) / Валентина Надольська // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. Вип. 10. – Рівне: О.Зень, 2012. – С.148-151.
9. Див.: Поточний архів Волинського краєзнавчого музею. Комунальні та громадські музеї Волинської області в 2010 році (порівняльно-довідк. матеріал). – 27 арк.
10. В обласній раді (м. Луцьк) відбулися громадські слухання про стан музейної справи [електр. ресурс] / офіційний сайт Волинської обласної ради. – Режим доступу: volynrada.gov. - ua / news / voblasnii-radi-vidbuisyagromadskislukhannya-pro-stan-muzeinoyi-spravi.
11. Див.: Музейний простір Волині [електр. ресурс]. – режим доступу: [http // volyn-museum.at.ua](http://volyn-museum.at.ua).

УДК 2(477.81)

І.І.Булига

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

У статті аналізується формування окремих аспектів нової релігійної ситуації на Рівненщині. Адже в умовах суспільних змін релігія трансформується під впливом соціальних чинників, відтак і релігійне життя знаходить для себе нові форми.

Ключові слова: релігійна ситуація, новий віруючий, конфесії.

This article analyzes the formation of certain aspects of the new religious situation in Rivne region. Indeed, in terms of social change religion transformed under the influence of social factors, and thus religious life finds its new form.

Keywords: religious situation, a new believer denomination.

В статье анализируется формирование отдельных аспектов новой религиозной ситуации на Ровенщине. Ведь в условиях общественных изменений религия трансформируется под влиянием социальных факторов, поэтому и религиозная жизнь находит для себя новые формы.

З М І С Т

Я.Б.Петрівський СЛОВО ПРО ЖІНКУ, НАУКОВЦЯ, ПЕДАГОГА	3
--	---

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Л.П.Петрук ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У КОЗАЦЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ (XV-XVIII ст.)	5
--	---

О.В.Крупка ПРИСЯГА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КИЇВЩИНИ І ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.	8
--	---

В.А.Дмитренко ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї У КУЛЬТУРІ РАНЬОМОДЕРНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СЕРЕДИНИ XVIII СТОЛІТТЯ	14
---	----

Т.В. Самчук РАЦІОН ТА ВАРТІСТЬ ХАРЧУВАННЯ КАЗЕННОКОШТНИХ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	19
--	----

Р.М.Шеретюк ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ БОГОСЛУЖБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КУЛЬТОВО-ОБРЯДОВУ ПРАКТИКУ ГРЕКО-УНІАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ НАПЕРЕДОДНІ ЇЇ СКАСУВАННЯ 1839 Р.	24
---	----

О. П. Прищепя ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ОБЛИЧЧЯ ПОВІТОВИХ МІСТ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДІЛОВОДНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ГУБЕРНСЬКИХ КАНЦЕЛЯРІЙ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	31
---	----

Р.С. Пальчевський СІЧОВІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	38
--	----

С.О.Білан ДУХОВНІ ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЗМІНИ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В 1929-1939 РР.	43
--	----

В.С.Виздрік ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВІДНОВЛЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В 20-30-х рр. XX ст. НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	49
--	----

Ю.О.Тимошенко ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СПОРТИВНОГО ЖИТТЯ В ПІДРАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В 1930-ті РОКИ	55
Т. Пилипович УКРАЇНЦІ У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІСЛЯ РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ 1939 РОКУ	61
Л. Головата УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕГАЛЬНИЙ ВИДАВНИЧИЙ РУХ У СТРУКТУРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	67
В.В. Ленская НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ПРОТИВОСТОЯНИЯ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ И НАЦИСТСКОЙ ИДЕОЛОГИЙ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	75
Л.М.Шугаєва ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЇ АНТИТРИНІТАРИЗМУ В УКРАЇНІ	80
Ворон Оксана Петрівна, Ворон Олена Петрівна РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ СОВІСТІ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ТЕРЕНАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	91
К.Круглик ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕЛІГІЙНОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ	96
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
С.М.Локайчук, І.О.Сумленна, Г.В.Охріменко КЕРАМІЧНІ ВИРОБИ НОСІЇВ СТЖИЖОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	102
А.М.Климчук ХРЕСТИКИ-ЕНКОЛПІОНИ – МИСТЕЦЬКІ ТВОРИ ЮВЕЛІРНОГО РЕМЕСЛА	106
Б.А. Прищєпа ІСТОРИЧНА ТОПОГРАФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО МІСТА ДУБНО ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ	109
Ю.М.Курдина СКЛЯНЕ ВИРОБНИЦТВО НА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В XI – XIII СТ.	114
Р.Р.Баран, Н.Д.Олійник ЛІТОПИС ГОНЧАРНОГО ВИРОБНИЦТВА СТАРОДАВНЬОЇ КОЛОМІЇ	117
Ю.М.Мазурик, О.Д.Остап'юк ДЕРЕВООБРОБНЕ РЕМЕСЛО В ЛІТОПИСНОМУ УГРОВСЬКУ.....	123

Ю.А.Юхимчук СОКИРКИ-АМУЛЕТИ З ПЕРЕСОПНИЦІ В КОНТЕСТІ ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ	127
Л.Ю.Парфенюк ТЕХНЕОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛЯНИХ БРАСЛЕТІВ НА ОСНОВІ ЗНАХІДОК У ПЕРЕСОПНИЦІ	130
В.П.Баланович КОСТОРІЗНЕ РЕМЕСЛО ЛІТОПИСНОЇ ПЕРЕСОПНИЦІ В ДОМОНГОЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД	134
О.В.Жарська ХРЕСТИ –ЕНКОЛПІОНИ З ФОНДІВ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ТЕХНІЧНА СТОРОНА ЇХ ВИГОТОВЛЕННЯ	139
М.В.Федоришин РЕМІСНИЦТВО У ЛІТОПИСНІЙ ПЕРЕСОПНИЦІ	144
О.А.Герасименко РОЛЬ ІСТОРИЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ ВОЛИНИ ХVІ–ХVІІІ СТОЛІТЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ САМОІДЕНТИЧНОСТІ	148
І.В.Мілясевич ГАЗЕТА «ВОЛЫНЬ» (1882 – 1918 рр.): ІСТОРІЯ, МІСЦЕ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	154
О.С.Рибко ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 Р.)	161
В. М.Жилюк РЕПРЕСІЇ ПРОТИ НАСЕЛЕННЯ ЖИТОМИРЩИНИ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1944 – 1945 РР.)	166
С.О.Гордійчук ВІРНИКИ-ПРОТИСТАНТИ ЗАКАРПАТТЯ ПІД ТОТАЛІТАРНИМ ПРЕСОМ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-Х – 1960-ТІ РОКИ)	171
С.В.Виткалов «ЗОЛОТЕ КІЛЬЦЕ» ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЙ	180
І.І.Булига НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧО- ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ	184

**ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
НАУКОВИЙ ДИСКУРС**

Т.Н.Шамсутдинова-Лебедюк СЕГРЕГАЦІЯ ЖІНОК В ІСЛАМІ	192
О.В.Северова ФОРМУВАННЯ СИБІРСЬКОГО ЗАСЛАННЯ ДЕКАБРИСТІВ	196
Н.В.Плюта ПРОБЛЕМИ ФРАНЦУЗЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА	200
В.А.Сушко РАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КУЛЬТУРНА СПІЛЬНОТА	203
Ю.А.Лустюк ВПЛИВ ЦЕНЗУРИ НА ДРУКОВАНІ ЗМІ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ	208
О.А. Бундак СТАВЛЕННЯ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ ДО РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (ЗА ДОКУМЕНТАМИ РІЗНИХ ФОРУМІВ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ)	212
М.Нагірний ПЕТРОВЦІ ЯК ОСЕРЕДОК КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ РУСИНСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ХОРВАТІЇ	218
М.М.Кондратюк ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЦЕРКВИ ТА ШКОЛИ В ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1918-1939 РР.)	222
М. І. Коврига ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕПРЕСИВНО- КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ В СРСР (1920 - 1930 рр.)	228
А.В. Слесаренко ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЛЕГЕНДИ ЧЕСЬКОГО АНДЕГРАУНДУ ІВАНА МАРТИНА ЇРОУСА	233
А.Р. Галушка-Адайкін РЕФОРМИ СУКАРНО В ПЕРІОД РАННЬОЇ «КЕРОВАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ» (КІНЕЦЬ 50-Х РР. – ПОЧАТОК 60-Х РР. ХХ СТ.)	237
Р.М.Постоловський ЧЕХОСЛОВАЦЬКА РЕФОРМА 1968 р.: ВНЕСОК ІНТЕЛЕКТУАЛІВ У ЇЇ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОБГРУНТУВАННЯ	243
І.В.Філіпчук ПОГЛЯДИ О.ДУБЧЕКА НА РОЗВИТОК ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПЕРІОДУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	250

О. И. Санжаревский РЕФОРМИРОВАНИЕ (СОКРАЩЕНИЕ) АРМИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ 90 – Х ГОДОВ 20 ВЕКА	256
--	-----

П.Л.Яроцький ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ В КАТОЛИЦИЗМІ: ВІД «БОЛІСНОГО ПОНТИФКАТУ» ДО ПОНТИФКАТУ «РЕФОРМУВАННЯ ЦЕРКВИ»	260
---	-----

Marek Motyka NARKOMANIA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE W POLSCE – RYS HISTORYCZNY	266
--	-----

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

С. Н. Грипич КНИГА ЯК МИСТЕЦТВО ТА КНИГИ ПРО МИСТЕЦТВО	273
---	-----

М.Шатрова ІСТОРІЯ КНИГИ ЯК СКЛАДОВА ДИСЦИПЛІН КНИГОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ	276
---	-----

С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ	280
--	-----

С.Баханова «ПРАЗЬКА ВЕСНА» В ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ З НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	286
---	-----

Л. Пасічник КНИГОЗНАВЧИЙ ТА БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ІЗ СТАНДАРТИЗАЦІЇ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ	290
---	-----

І.О.Прилуцька АКЦЕНТИ РОЗВИТКУ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	296
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

І.Захарчук «ТЕ, ЩО ЛЮДИ ДУМАЮТЬ...»: ІСТОРІЯ У ДЗЕРКАЛІ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ <i>Гриневич Владислав. НЕПРИБОРКАНЕ РІЗНОГОЛОССЯ: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Київ – Дніпропетровськ: Центр «Ткума»; Видавництво «Ліра», 2012. – 508 с.</i>	302
--	-----

В.М. Шеретюк

ОРГАНИ ВЛАДИ НА ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ПЕРІОДУ ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

(Рец.: Бортнікова А.В. Державна влада та місцеве

самоврядування на Волині (кінець XIV – середина XVII) [Текст]:

монографія / Алла Василівна Бортнікова. – Луцьк :

Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 552 с.) 315

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 317

ЗМІСТ 320

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 24

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С.Троян

Комп'ютерна верстка – Третяк О.Ю.

Обкладинка – Самсонюк В.Б.

Підписано до друку 2013 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman». Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2013. – Випуск 24. – 326 с.